

Ex archivo

Vaimu ja võimu kokkupuude Tartu ülikooli õigus- teaduskonnas 1936. aasta kevadel

Professor Artur-Tõeleid Kliimanni
peale esitatud kaebuse menetlemine

Üliõpilaste poolt õppejõudude peale kaebamine või ülemate poolt ülikoolide ja õppejõudude ähvardamine on tõenäoliselt sama vanad nähtused kui ülikoolid ise. On ju ülikool vaba vaimu kants (teinekord ka revolutsiooni pesa) ja akadeemilise kogukonna väljendatud mõtted ei tarvitse olla võimudele alati vastuvõetavad. Modernne riik siiski üldiselt tunnustab akadeemilist vabadust. Eesti Vabariigi 1920. aasta põhiseadus deklareeris, et teadus, kunst ja nende õpetus on Eestis vabad.^{*1} 1937. aasta põhiseadus kordas seda teesi mõne ajavaimule vastava lisandiga: „Teadus ja kunst ning nende õpetused on vabad ja riigi kaitse all. Nende levitamine on riigi ülevalvel.“ (§ 23). Eduard Laamani järgi pärines riigi kaitse lubadus Weimari põhiseadusest.^{*2} Teises lauses sisalduv „levitamine“ tähendas õpetamist (sks *unterricht*) ja „ülevalve“ tähenduse kohta arvab ta vaid, et „seega ei tarvitse kitsendused siin nii kaugele ulatuda nagu § 15“ (viimati nimetatud paragrahv käis sõnavabaduse kohta ja lubas vabadust kitsendada riigi julgeoleku, avaliku korra, kõlbluse ja kodaniku hea nime kaitseks).^{*3}

23.–25. veebruaril 1936 toimus Eestis rahvahääletus Rahvuskogu kokkukutsumise ja uue põhiseaduse väljatöötamise toetuseks. Pea kaks aastat autoritaarselt valitsenud Konstantin Päts soovis hakata riiki tagasi juhtima vähemalt väliselt põhiseaduslikule alusele. Rahvahääletuse toetuseks toimus jõuline avalik kampania.^{*4} Õiguskaitseorganid jälgisid tähelepanelikult rahva meelsust rahvahääletuse eel ja ajal. Ülikoolis ja üliõpilasorganisatsioonides toimuv oli niigi poliitilise politsei teravdatud tähelepanu all.^{*5} Üle kogu riigi ainsana negatiivne hääletustulemus Tartus valmistas Pätsile sel määral pettumust, et ta ei pidanud paljuku tartlasi ühes oma raadiokõnes hurjutada.^{*6} Lisaks kääris Tartus ja eriti ülikoolis Pätsi ringkonna kava tõttu piirata ülikooli autonoomiat.^{*7}

¹ 1920. aasta põhiseadus, § 12; sama deklareerib meie tänane põhiseadus (§ 38).

² Weimari 1920. aasta konstitutsiooni art 142: „Die Kunst, die Wissenschaft und ihre Lehre sind frei. Der Staat gewährt ihnen Schutz und nimmt an ihrer Pflege teil.“ (Kunst, teadus ja nende õpetus on vabad. Riik kaitseb neid ja osaleb nende edendamises).

³ E. Laaman. Kodaniku põhiõigused ja kohused. – Põhiseadus ja Rahvuskogu. Tallinn: Rahvuskogu 1937, lk 352.

⁴ A. Pajur. Konstantin Päts. Poliitiline biograafia. II osa: Riigimees (1917–1956). Tartu: Rahvusarhiiv 2018, lk 536.

⁵ Vt nt Rahvusarhiivis poliitilise politsei Tartu komissari arhiivifondi (f 952) sisepoliitilise informatsiooni (sari 4) toimikute loendit.

⁶ A. Pajur (viide 4), lk 537.

⁷ Vt nt T. Hiio. Tartu Ülikooli autonoomia piiramine “vaikival ajastul”. – Universitas Tartuensis 1632–2007. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2007, lk 332–335.

Tartu ülikooli õigusteaduskonnas õpetas sel ajal avalikku õigust noor professor Artur-Tõeleid Kliimann (1899–1941). Kliimanni peetakse üheks kõige võimekamaks Eesti õigusteadlaseks sõdadevahelisel perioodil. Ta oli Hans Kelseni ja teiste kuulsate Viini professorite õpilane. Kliimann kaitses 1932. aastal esimesena õigusteaduskonna ajaloos eestikeelse doktoritöö, mis oli ühtlasi esimene trükis ilmunud eestikeelne õigusteaduslik monograafia.^{*8} Ta täiendas end stipendiaadina regulaarselt välismaa ülikoolides (Berliinis, Viinis, Roomas, Pariisis jm) ja oli väga viljakas teaduslik publitseerija.^{*9}

6. märtsil 1933 kinnitati 34-aastane Kliimann Tartu Ülikooli administratiivõiguse ja -protsessi erakorraliseks professoriks. Juba aasta pärast taotles ta sama õppetooli korralise professori kohta. Ülikooli toetusle vaatamata lükkas riigivanem Päts taotluse tagasi põhjendusega, et Kliimann on veel liiga lühikest aega töötanud erakorralise professorina.^{*10}

Kolm aastat hiljem, 17. veebruaril 1936 valis teaduskonna nõukogu ühehäälselt Kliimanni uuesti korraliseks professoriks. Enne oli Kliimanni teaduslikku tegevust hinnanud selleks moodustatud komisjon (koosseisus J. Uluots, A. Piip, N. Maim ja E. Ein) ja kandidatuuri heaks kiitnud.^{*11} Sellegipoolest riigivanema poolt ametisse kinnitamine venis. Kliimann kinnitati administratiivõiguse ja -protsessi õppetooli korraliseks professoriks alles sama aasta 27. novembril.^{*12}

Üheks viivituse põhjuseks võib olla Kliimanni kartmatus akadeemiliselt tegeleda riigiõiguse aktuaalprobleemidega, mh vaagida õppetöös Pätsi valitsuse seaduslikkust. Rahvusarhiivis riigikantselei arhiivifondis (f 31) leidub toimik kirjavahetusega, milles oli teemaks Kliimanni kahtlane tegevus.^{*13}

Alljärgnevalt on ära trükitud enamik õhukeses toimikus leiduvaid dokumente: politseiassistendi ettekanne 18. märtsist 1936 ja õigusteaduskonna dekaani professor Ernst Eini kolm kirja riigivanemale. Neist esimene, käsitsi kirjutatud kiri 24. märtsist 1936, on isiklikus laadis (kuid aupaklikus toonis) ja sellele on lisatud Kliimanni seletuskiri. Teine ja kolmas Eini kiri kannavad sama kuupäeva (7. aprill 1936). Üks on ametlik masinkirjas pöördumine riigivanema poole, teine seda mahendav ja selgitav käsitsi kirjutatud kaaskiri. Toimikus ei leidu materjale politseijuurdluse kohta, kuigi siseministri (ja ühtlasi sisekaitse ülema) Eenpalu pealdis Eini esimesel kirjal kinnitab, et Kliimanni tegevus pälvis õiguskaitseorganite tähelepanu kõrgeimal tasemel.^{*14}

Dekaan Ein tegutses diplomaatiliselt. Ta kaitses kolleegi ning teaduskonna ja ülikooli au (ülikool oli äsja valinud Kliimanni korraliseks professoriks), pisendas väidetavat eksimust ning apelleeris vajadusele vältida kuulduste levimist ja ülikoolipere ülesärritamist. Tema kirjadest võib välja lugeda mitu varjatud ähvardust: viitest, et pealekaebusele ametliku käigu andmise korral satub asi suure kella külge; 24. märtsi kirjas sisaldub vihje, et Kliimanni peale kaevanud üliõpilased on võimalik tuvastada. Ein näib meelega rõhutavat, et tegutseb asjaosaliste jaoks läbipaistvalt. Ta viitas Kliimanni teadmisele käimasolevast juurdlusest ning andis ka teada, et on asjasse seganud ülikooli juhtkonna (prorektor H. Kruusi ja rektor J. Kõpu).

Dekaan Eini kirjad kinnitavad väidet, et Kliimann oli väga hinnatud üliõpilaste seas ja vaatamata tema laialt tuntud isekusele toetasid ja kaitsesid teda ka kolleegid.^{*15} Kirjadest ilmneb, et Einil oli mitu kohtumist riigipeaga. Ühest küljest paneb imestama, et ülikooli õppejõu ametisse kinnitamise juures, mis võinuks olla rutiinne toiming, kulutas Päts aega audientsidele ja tutvus isiklikult politseiliste materjalidega. Teisalt vastandus Tartu haritlaskond tema valitsusele tõepoolest kõige kartmatumalt ja suutis mobiliseerida ka valijaskonda ning see sundis Pätsi isiklikult tegelema riskide hindamise ja nende juhtimisega.

⁸ A.-T. Kliimann. Administratiivakti teooria. Tartu: Akadeemilise Kooperatiivi Kirjastus 1932; selle kohta vt P. Järvelaid. Eesti õigusteaduse ja õigushariduse ajalugu. Tallinn: Argo 2015, lk 117; P. Järvelaid. Artur-Tõeleid Kliimann (1899–1941). – Akadeemia 1999/2, lk 264.

⁹ P. Järvelaid. Artur-Tõeleid Kliimann (viide 8), lk 257–271; L. Mälksoo. Demokraatiast diktatuurini: Artur-Tõeleid Kliimanni ja Carl Schmitti varjatud dialoog. – Rahvusvaheline õigus Eestis. Ajalugu ja poliitika. Tallinn: Juura 2008, lk 151–171.

¹⁰ P. Järvelaid. Artur-Tõeleid Kliimann (viide 8), lk 265.

¹¹ Samas, lk 266; haridusminister A. Jaaksoni kiri riigivanemale, 26.11.1936. – ERA.31.3.13515, l. 1.

¹² Riigivanema otsus nr 746, 27.11.1936. – ERA.31.3.13515, l. 2.

¹³ ERA.31.4.442.

¹⁴ Kliimanni juurdluse toimikut ei leidu ka Rahvusarhiivi sisekaitse ülema arhiivifondis (f 852), mis lubab oletada, et ametliku juurdluseni asi ei jõudnud.

¹⁵ P. Järvelaid. Artur-Tõeleid Kliimann (viide 8), lk 268, *passim*.

[Politseiassistent poliitilise politsei komissarile, 18.03.1936. – ERA.31.4.442, l. 3–3p]

Salajane.

Poliitilise politsei komissarile Tartus.

Kannan ette, et prof. Kliimann on veebruari kuul s.a., umbes nädal aega enne rahvahääletuse algust, annud üliõpilastele järgmise praktilise töö:

Ülesanne:

Riigivanem oma otsusega 8. jaanuarist 1936 a. Nr 3 (R.T. nr. 3, 21) esitas aktiivkodanikkonnale Rahvuskogu loomiskava, andes selleks rahvahääletamise dekreedid (R.T. 1936 – 3, 22) ja määrates ühtlasi rahvahääletamise tähtajad.

Rahvuskogu loomise kava kohaselt aktiivkodanikkond otsustaks, Rahvuskogu volitada Riigivanema mainitud otsuses juhiste kaudu parandama kehtivat Põhisäädust või tarbekorral võtma uus Põhisäädus ja selle elluviimiseks andma vajalikke seadusi samas otsuses tähendatud koosseisus ja menetluses.

I. Riigivanema selle otsuse põhisäädusepärast põhjendav vaade:

Kehtiva Põhisääduse I p. § 1 ja 27 järgi aktiivkodanikkond teostab kõrgemat võimu riigis. Ta tohib otsustada kõike, mis pole Põhisääduses eneses Expressis verbis keelatud, s.o. antud mõne teise Riigigorgani pädevusse.

Vastavalt Riigivanema rahvapoole pöördumises moodust pole küll Põhisääduses ettenähtud ega kuidagi sätitud, kuid ta on lubatav, sest seal ei leidu otsesest keeldu.

Ka sellekohast rahvahääletamise dekreeti on Riigivanem õigustatud andma, sest Põhisääduse § 60 p. 12 Riigivanema suhtes asuv keeld ei käi plebistsitaarse vaid referendaarse rahvahääletamise kohta.

II. Riigivanema otsuse põhisäädusepärast eitav vaade:

Põhisääduse muutmiseks on ettenähtud, Põhisääduses eneses, kindel kord ja ainult see kord on ainukehtiv. Toetumine Põhisääduse 1 ja 27 §§-ele ei ole õige, sest Põhisääduse § 29 ja lisaks sellele §§ 3 ka 86-da järgi rahvaski võib oma võimu teostada Põhisääduse alusel ja korras. Ka ei ole sellest vaatekohast õige omistada Riigivanemale Rahvahääletamise seaduse andmise õigust dekreedid korras.

Päale selle muu, ei ole Riigivanema vastavast otsusest teatatud rahvale 3 kuud ette, enne rahvahääletamist, nagu seda nõuab Ps. § 89.

Lahendus: jättes puudutamata Rahvuskogule vajalikkude seaduste andmiseks antav volitus uue põhisäädusliku akti elluviimiseks, tema poolt või vastu väitlusi ülemal esitatud vaadete kohta.

Ülesande andmise juures seletanud prof. Kliimann, et seda tuleb lahendada dogmaatilisel. Hoiatanud sellejuures poliitikasse kaldumast, sest sarnasel korral ei saavat tema tööd hindamisele võtta. Ühtlasi seletanud aga, et mainitud teemi võib auditooriumis käsitleda poliitiliselt, kuna väljaspool seda ei saavat. Kõigist arutlusist pidavat aga üliõpilased ise vastavad järeldused tegema ja selle järele ka tegelikult elus toimima. See olla siis juba iga ühe enese asi, kuidas ta vastavas olukorras tegutseb.

Et sarnane ülesanne antud just enne rahvahääletamise algust ja selle küsimuse vastu suurt huvi tuntud, siis olnud selle ülesande lahendajaid palju. Tööde äraandmise juures selgunud, et kõik, päale kahe, jõudnud otsusele, et Riigivanem on käesoleval juhul toiminud Põhisääduse vastaselt. Mõned üliõpilased olla ülesannet käsitanud poliitiliselt, mispärast nende tööde suhtes asunud prof. Kliimann eriseisukohale.

Üldse paistvat, et prof. Kliimann olla viimasel ajal eriti suurt rõhku hakanud panema Riigivanema kompetentsi selgitamisele ja tema võimupiiride kindlaks määramisele. Nii olla ta puudutanud riigieelarve maksmapanekut dekreedid korras leides, et see ei olla sääduspärane, jne. Sarnastele seletustele vastavalt olla ka üliõpilaste vastused eksamitel.

Tartus, „18“ märtsil 1936 a.

*/loetamatuks muudetud allkiri/
Assistent*

[Õigusteaduskonna dekaan E. Ein peaminister K. Pätsile, 24.03.1936. – ERA.31.4.442, l. 5–6]

[[Pealdis:] Riigivanemale, isiklikult. Salajane

Saadan käesolevaga õigusteaduskonna dekaani kirja prof. Kliimanni asjas, mis tuleb Teile edasiandmiseks. Kirjad täiendavad selgitavalt kuuldusi selle küsimuse ümber.

Tallinn, 28.III.1936

K. Eenpalu]

Tartus, 24. märtsil 1936.

Kõrgeauline härra Peaminister!

Viimasel ajal seltskonnas ja isegi ametlikes ringkondades levinud kuulduste põhjal, nagu oleks prof. Kliimann oma õppegevuses kaldunud tendentslikult ebasoovitavat seisukohta võtma möödunud rahvahääletuse vastavuses PS-le, tahtes seega nagu oma õpetaja-autoriiteediga mõjustada rohkearvulist õpilaskonda, kelle kaudu professori eitav suhtumine küsimusse võinuks valguda ka laiemasse rahvakihtidesse, on mul teatada järgmist.

Minu kui dekaani kohus on Ülikooliseaduse põhjal valvata õppejõudude ülesannete korralliku täitmise järele. Ülesannete korralliku täitmise nõudega pole aga kooskõlas, kui õppejõud oma ametiautoriteediga kallutab tendentslikult seisukohta võtma poliitilisis küsimusis, eriti kui on tegu nii suure ja riiklikult tähtsa küsimuse puhul, nagu seda oli veebruarikuu rahvahääletus. Oma dekaani kohust täites ja asja kohta selgust soovides pöördusingi prof. Kliimanni poole seletuse saamiseks, mida viimane minule viivitamatult esitas käesolevale kirjale ligilisatud kujul.

[Nagu] seletusest nähtub, võtab prof. Kliimann õigeks, et ta on korraldanud tentamen-seminari ka rahvahääletuse küsimuses, kuid kõiges muus osas lükkab kategooriliselt ümber kuuldused. Suuliselt täiendas prof. Kliimann oma seletusi veel sellega, et seminaritöö teema oli tema poolt küll enne hääletust antud, kuid tööde arutamine toimus pärast rahvahääletust. Teiseks olevat kuuldus alusetu ka selles osas, nagu oleks tööde hinnang sündinud selle järgi, missugusele sisulisele tulemusele keegi oli jõudnud, vaid mõotundev on olnud vaid meetodi tundmine ja käsitlemise oskus. Kuid mingil kombel pole see olnud eksam. Omalt poolt võin täienduseks öelda, et eksami pole administratiiv-õiguses, mida prof. Kliimann õpetab, selles ajavahemikus, kuhu langeb viimasele süüksarvatav tegevus, üldse olnud, sest säärased eksamid, mis toimuvad väljaspool ametlikke eksamisessioone, toimuvad kõik dekaani loa põhjal.

Eeltoodust peaks piisama prof. Kliimann'i tegevuse ümber tekkinud kuulduste ümberlükkamiseks. Kuna ma aga professori seletusi rohkem usun, kui üliõpilaste kaudu väljaläinud kuuldusi, ei oska ma midagi edasi uurida. Kui aga need kuuldused edasi püsivad ja nende põhjal järeldusi tehakse ametialaselt, olen sunnitud asja ette kandma Ülikooli Valitsusele distsiplinaarsüüteo asja algatamiseks prof. Kliimann'i vastu ja sel protseduuril on ette näha üliõpilaste ülekuulamine; siis viib see välja üliõpilaste demoraliseerimisele ja ülikooli õppejõudude prestiiži langetamisele. Muide, prof. Kliimann teatas veel, et ta võib teatada kõigi oma kuulajate nimed, sest registreerib neid igal loengul.

Saadan käesoleva kirja koos lisaga Teile, sest hiljutise meie konfidentsiaalse jutuajamise puhul selgus, milliseid raskeid tagajärgi kõne all olevad kuuldused omavad prof. Kliimann'i suhtes ja kuidas nad ebasoovitavalt mõjuvad kogu Ülikoolile. Saadan selle kirja koos prof. Kliimann'i seletusega selleks, et Teil oleks kergem saadud informatsiooni põhjal tekkinud olukorra positiivseks lahendamiseks kaasa aidata, nagu Teile oma head tahet meie hiljutises jutuajamises avaldasite.

Prof. Kliimanni seletuse saadan autori teadmisel, peale selle on asjast teadlik prof. H. Kruus. Muidu pole asjast veel kedagi informeerinud, sest loodan, et lõppude lõpuks laheneb asi soodsalt.

Loodan, et vabandate mind tülitamise asjades, mis otsekohe Teisse ei puutu, kuid tegin seda teades, et võite kõige enam ära teha selguse saamiseks viimasel ajal kerkinud arusaamatustes ülikooli ümber.

Suurima lugupidamisega
Teie Prof. E. Ein.

[A.-T. Klimann E. Einile, 23.03.1936. – ERA.31.4.442, l. 7]

Prof. Dr. A.-T. Kliimann,
Tartu, Lai 29
Tel.:1330

23. märtsil 1936.

Õigusteaduskonna Dekaanile.

Vastuseks Teie seletusepärimisele seoses kuulustega minu õppetegevuse alalt on minul järgmist öiendada:

Kõigepealt ei ole õige see teade, et minu tentaamen-seminar Riigivanema otsusest Rahvuskogu kokkukutsumiseks olevat toimunud enne tegelikku rahvahääletamist. Tõeliselt kanti ette vastav referaat ja esinesin isiklikult omapoolse käsitlusega pärast rahvahääletamist järgnenud esmaspäeva õhtupoolikul.

Teiseks ei ole õieti selgitatud minu vaatekohta eelmainitud küsimuses. Just vastupidiselt levitatud kuulustele, mina otse rõhutavalt jaatasin Riigivanema rahva poole pöördumise aktsiooni põhiseaduspärasust ning põhjendasin oma väiteid poolteist tundi kestnud üksikasjalikus juriidilises argumentatsioonis. Oleks ma olnud vastupidisel vaatekohal, ei oleks vastavat küsimust üldse mitte käsitlusse võtnudki. Ka Teile ja minu teistele kolleegidele oli minu jaatav vaatekoht ses asjas juba varem teada, mispärast, näiteks, prof. Piip ja Teie isiklikult, minu kuulumist mööda, olete oma avalikel esinemistel minu sellekohasele arvamusele otseselt toetunud.

Kolmandaks ei ole õige nagu oleks ma eksamil üliõpilasele seadnud selleteemalisi küsimusi. Teile on ju teada, et minul selliseid eksame seni ei ole veel olnudki.

A.-T. Kliimann

[E. Ein (isiklikult) riigivanem K. Pätsile, 07.04.1936. – ERA.31.4.442, l. 4–4p]

Tartus, 7. aprillil 1936.

Kõrgesti austatud härra Riigivanem!

Meie kõneluse kohaselt 31. märtsil s.a. katsusin saada täielikumat pilti prof. Kliimann'i asjas. Toimisin ettevaatlikult, et vältida asjatuid kuuldusi Ülikooli peres. Selgitustöö tulemusena saadan käesoleva kõrval esitise enam-vähem ametlikus vormis, kuna võib-olla soovite teda informatsiooniks lugeda lasta oma lähematel kastöölistel.

Nagu minu poolt kogutud andmetest ja prof. Kliimann'i poolt minule suuliselt antud täiendavatest seletustest selgub, on ta teemi andmisel esitanud dikteerides nii pooltväiteid kui ka mõeldavad vastuväited. Viimane asjaolu on nähtavasti saanudki mõne üksiku kuulaja juures eksliku järeldusetegemise põhjuseks. Toonitan „mõne üksiku“ juures, sest nende kuulajate juures, kes on prof. Kliimann'i kursust jälginud pidevalt, ja kes ka tol veebruarikuu loengul moodustasid rõhuva enamuse kuulajaskonnast, pole tekkinud vähimatki muljet professorile süüksarvatavast sihilikusest. Muus osas leidsin kinnitust sellele, mida prof. Kliimann oma kirjalikus seletuses minule on juba ette kandnud ja mille sisuga Teie juba tutvunud olete.

Ligilistatud kirja viimane lõige „Ülikoolis jne“ võib paista asjasse mittekuuluva lisandina, kuid ometi on ta seoses antud asjaga. Prof. K-ni edutamiskäigus tekkinud seisaku põhjuste üle on õppejõudude peres tekkinud mitmesuguseid versioone ja asja kohta tehakse mitmeid järeldusi ning oletusi, kuid üldiselt avaldavad nad segavat mõju Ülikooli töös. Ma ei oleks ehk tarvitsenud seda kõike Teile kirjutada, kuid usaldustunde põhjal, mis minusse jäi Teie suhtumisest minu vastuvõtul, lugesin oma kohuseks Teid igakülgsest informeerida.

Teie ette antud lahel loal, härra Riigivanem, palun Teilt minu vastuvõttu neljapäeval, mil viibin Tallinnas.

Sügava lugupidamistunde ja austusega
Prof. E. Ein.

[E. Ein (ametlikult) riigivanem K. Pätsile, 07.04.1936. – ERA.31.4.442, l. 4–4p]

7. aprillil 1936.

Kõrgesti austatud härra Riigivanem.

Meie kõneluse kohaselt esitan allpool täiendavaid andmeid, mis on selgunud Rektori loal ja kaasteadmisel toimetatud üksikasjalikust juurdlustest prof. A.-T.- Kliimanni õpetegevuse kohta. Tarvilikke lisaseletusi ma annaks suuliselt järgmisel vastuvõtul.

Nagu juurdlustest selgus, on kõnes olev tentaamen-seminari pidamise aeg täiesti juhuslikult sattunud enam-vähem kokku rahvahääletamise ajaga. Nimelt on prof. Kliimann siis parajasti jõudnud lõpule oma kursuses Riigivanema kompetentsi käsitlemisega. Tema tööviisi järgi võetakse sel korral mõni küsimus üliõpilaste poolt lahendamisele läbivõetud peatüki aine piirides nn. tentaamen-ülesandena. Tentaamen-seminar on sellise tööviisi juures esimeseks eelastmeks proseminarile ja seminarile. Sellelaadses seminaris antakse tegeliku elu sündmus üliõpilastele juriidiliseks analüüsiks lihtsustatud kujul. Üliõpilased peavad ülesande lahendama kindlalt ette nähtud käsitusviisi järgi ja õppejõu poolt antud juhiste alusel. Ka kõnesoleval juhtumil on prof. Kliimann vastava ülesande andnud mitte täies ulatuses, vaid lihtsustatud sisus. Peale selle on prof. Kliimann esitanud dikteerides mõeldavaid pooltväiteid ja mõeldavaid vastuväiteid. Üliõpilaste-osavõtjate ülesandeks oligi võtta seisukohti nii poolt- kui vastuväidete suhtes ja esitada oma vaatekoht, seda normatiivselt (mitte poliitiliselt) põhjendades. Nagu küsimuse seesugusest seadmisest ja minu juurdlustest selgus, on prof. Kliimann siin talitanud väga taktiliselt ja objektiivselt. Vahest võiks seda öelda, et tema mõnest väljendusest tähelepanelikule üliõpilasele juba ette selgus tema jaatav vaatekoht antud küsimuses. Nii on prof. Kliimann soovitanud seda tööd kirjutada võimalikult populaarselt, seletades, et ta õigustub paremaid töid andma ajalehtedele äratrükkimiseks. Ühtlasi ta määras ka varema tähtaja tööde esitamiseks neile, kes sooviksid oma vaate avaldamist ajalehis. Sellistest töödest tuligi õigeaegselt sisse üks, mille prof. Kliimann kavatses saata hra H. Kukkega kokku lepitud ajaks Tallinna, kuid pidi aga võtma töö lõpu osas ette selliseid parandusi ja kärpimisi, milleks ta vajab autori nõusolekut. See asi aga hilines rahvahääletuseks. Seda kõike on prof. Kliimann seletanud ka oma seminaris kogu kuulajaskonna ees paremaks tunnustatud positiivse töö autorile.

Peaksin lisama, et prof. Kliimann on üldiselt tuntud erikordselt objektiivse vaatejanaan, kes ei seo poliitilisi probleeme teaduslikkudega. Tema on juba loonud oma kindla kooli ja temal on rohkesti häid järglasi nii väljaspool Ülikooli kui ka noorte teadusmeeste seas. Paljud üliõpilased tunnistavad avalikult, et nemad on avalikus õiguses hakkanud teaduslikult mõtlema alles prof. Kliimanni juures töötades. Et ta on olnud seni kõigutamatult erapooletu, siis on tema autoriteetset teaduslikku abi kasustanud mitte üksi Ülikool ja Õigusteaduskond, vaid rohkel määral ka ametiasutused, kõrgemad ametnikud ja isegi Riigikohus. Mainida oleks, et, näiteks, ka Leedu riigitribunaali esimees pöördus tema poole nõu saamiseks administratiivasjus ja et vastav seletus ära trükiti nende juhtivas õigusteaduslikus ajakirjas.

Ülikoolis kahetsetakse elavalt, et teaduslikud asjad on sattunud ekslikel andmeil poliitilisele pinnale, mis halvavalt mõjub eriti prof. Kliimanni õpetegevusele. Oleks tõsiselt kahetsetav, kui prof. Kliimanni edutamise teistkordselt kinnitamata jätmise järeldukel meie Ülikool ja eesti teadus, võib olla, saaks heakstegetematu kaotuse osaliseks.

*Prof. E. Ein.
Õigusteaduskonna dekaan.*

Autorist: Hannes Vallikivi on vandeadvokaat, Advokaadibüroo Derling Primus juhtivpartner ja Tartu Ülikooli õigusteaduskonna doktorant.